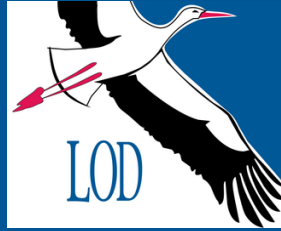


**Agrarinio kraštovaizdžio paukščių  
indikatoriaus (AKPPI) tyrimas 2024-2026 m.**

Vilnius, 2026



Ši sutrumpinta ataskaita parengta pagal biologinės įvairovės poveikio rodiklio „Agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indikatorius“ kaitos 2024–2026 metais tyrimo II-ąją tarpinę ataskaitą.

Tyrimas vykdomas pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (ŽŪM) ir Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) 2024 m. birželio 12 d. sutartį Nr. 8P-24-103.

Užsakovas – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, vykdytojas – Lietuvos ornitologų draugija.

**Rekomenduojamas citavimas:**

Lietuvos ornitologų draugija. 2025. Biologinės įvairovės poveikio rodiklio „Agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indikatorius“ tyrimo II-oji tarpinė ataskaita.

# Įvadas ir tyrimo kontekstas

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) nuo 1994 m. vykdo kaimo kraštovaizdžio paukščių populiacijų gausos stebėseną. 2025 m. apskaitos vykdytos 97 vietovėse visoje Lietuvoje pagal taikomos stebėsenos metodikos reikalavimą parenkamos atsitiktinės stratifikuotos atrankos būdu. Surinkti duomenys yra reprezentatyvūs, suderinami su ankstesniais tyrimais ir perduodami Eurostat bei EBPO.

**Tyrimo tikslas:** užtikrinti su žemės ūkiu susijusių paukščių populiacijų būklės stebėsenos tęstinumą Lietuvoje ir duomenų palyginamumą su ankstesniais tyrimais.

## Pagrindiniai uždaviniai 2025 m.:

- Bendrą AKPPI reikšmę nustatyti naudojant šių 14 paukščių rūšių populiacijų indikatoriaus reikšmes: **baltasis gandras** (*Ciconia ciconia*), **griežlė** (*Crex crex*), **pempė** (*Vanellus vanellus*), **dirvinis vieversys** (*Alauda arvensis*), **šelmėninė kregždė** (*Hirundo rustica*), **pievinis kalviukas** (*Anthus pratensis*), **geltonoji kielė** (*Motacilla flava*), **kiauliukė** (*Saxicola rubetra*), **rudoji devynbalsė** (*Sylvia communis*), **paprastoji medšarkė** (*Lanius collurio*), **varnėnas** (*Sturnus vulgaris*), **karklažvirblis** (*Passer montanus*), **dagilis** (*Carduelis carduelis*), **geltonoji starta** (*Emberiza citrinella*).
- Apskaičiuoti AKPPI indekso reikšmes ir įvertinti pokyčius 2000-2025 m. ir 2014-2025 m. laikotarpiuose;
- Atlikti bendrą ir pagal rūšis AKPPI pokyčių analizę;
- Pateikti duomenis Eurostat ir EBPO, užtikrinant jų tikslumą;
- Parengti metodiką agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų kaitos analizei, susiejant su Bendrosios žemės ūkio politikos priemonėmis.

# Metodika ir duomenų analizės principai

AKPPI apskaičiavimas grindžiamas 14 indikacinių paukščių rūšių metinių gausos indeksų duomenimis, kurie gaunami apdorojus ilgalaikius stebėsenos duomenis. Šioje ataskaitoje naudotas pilnas 2000–2025 m. laikotarpio duomenų rinkinys, į kurį įtraukti ir naujausi 2025 m. apskaitų duomenys.

Rūšių metinių gausos indeksų skaičiavimui naudotas programinis įrankis „RTRIM-shell“, veikiantis „R“ aplinkoje ir pagrįstas TRIM metodika. Šis įrankis leidžia modeliuoti paukščių gausos pokyčius, įvertinant duomenų spragas ir taikant statistinius metodus (pvz., Puasono regresiją). Bendras agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indikatorius (AKPPI) apskaičiuotas naudojant „MSI-tool“, kuris taikomas daugiarūšių indeksų skaičiavimui ir atitinka PECBMS (Pan-European Common Bird Monitoring Scheme) rekomendacijas.

Svarbu pažymėti, kad nuo 2025 m. Lietuvoje pereita nuo anksčiau naudoto „BirdSTATs“ įrankio prie „RTRIM-shell“. Nors abiejų metodų principai panašūs, dėl skirtingų skaičiavimo algoritmų gali atsirasti nedideli skirtumai tarp naujų ir ankstesnių ataskaitų rezultatų.

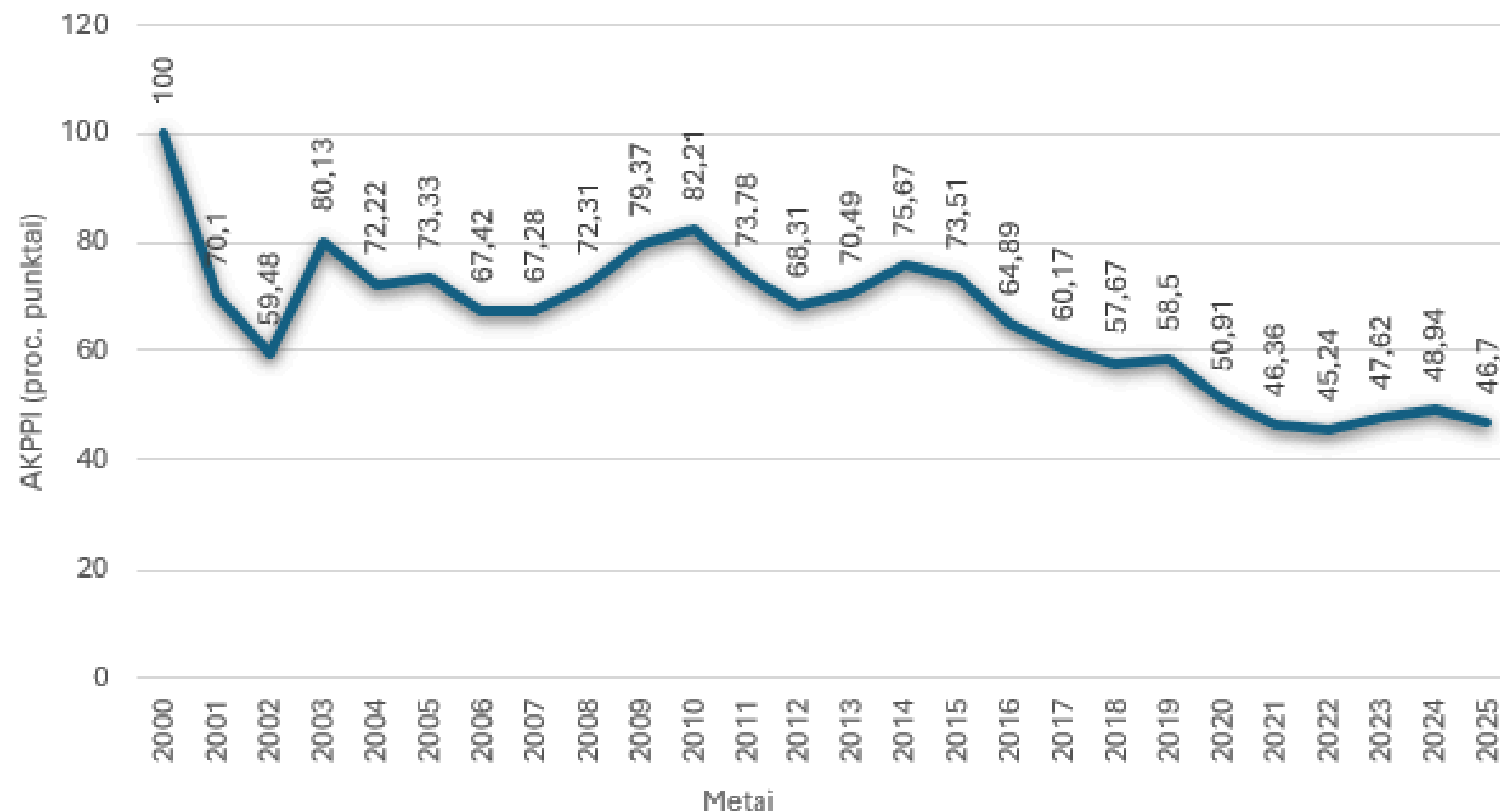
Taip pat būtina atkreipti dėmesį, kad kiekvienais metais indeksai perskaičiuojami naudojant visą duomenų seką, todėl naujausi duomenys gali nežymiai pakeisti ankstesnių metų įverčius. Vertinant rezultatus, pagrindinis dėmesys skiriamas ne pačioms indeksų reikšmėms, o populiacijų pokyčių tendencijoms (trendams), kurios laikomos svarbiausiu stebėsenos rezultatu.

# Ką rodo AKPPI pokyčiai 2000-2025 m.?

Atlikus analizę nustatyta, kad per 2000–2025 m. laikotarpį agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų indikatorius reikšmingai sumažėjo. AKPPI reikšmė kito nuo 115,58 (2000 m.) iki 47,14 (2025 m.), o bendras pokytis sudarė –53,3 % (statistiškai reikšmingas).

Vidutiniškai populiacijų gausa mažėjo 2,7 % per metus.

Nustatytas statistiškai reikšmingas lūžio taškas 2014 m., po kurio mažėjimas tapo spartesnis. 2014–2025 m. laikotarpiu populiacijų gausa sumažėjo 42,3 %, o mažėjimo tempas išaugo iki 4,2 % per metus.

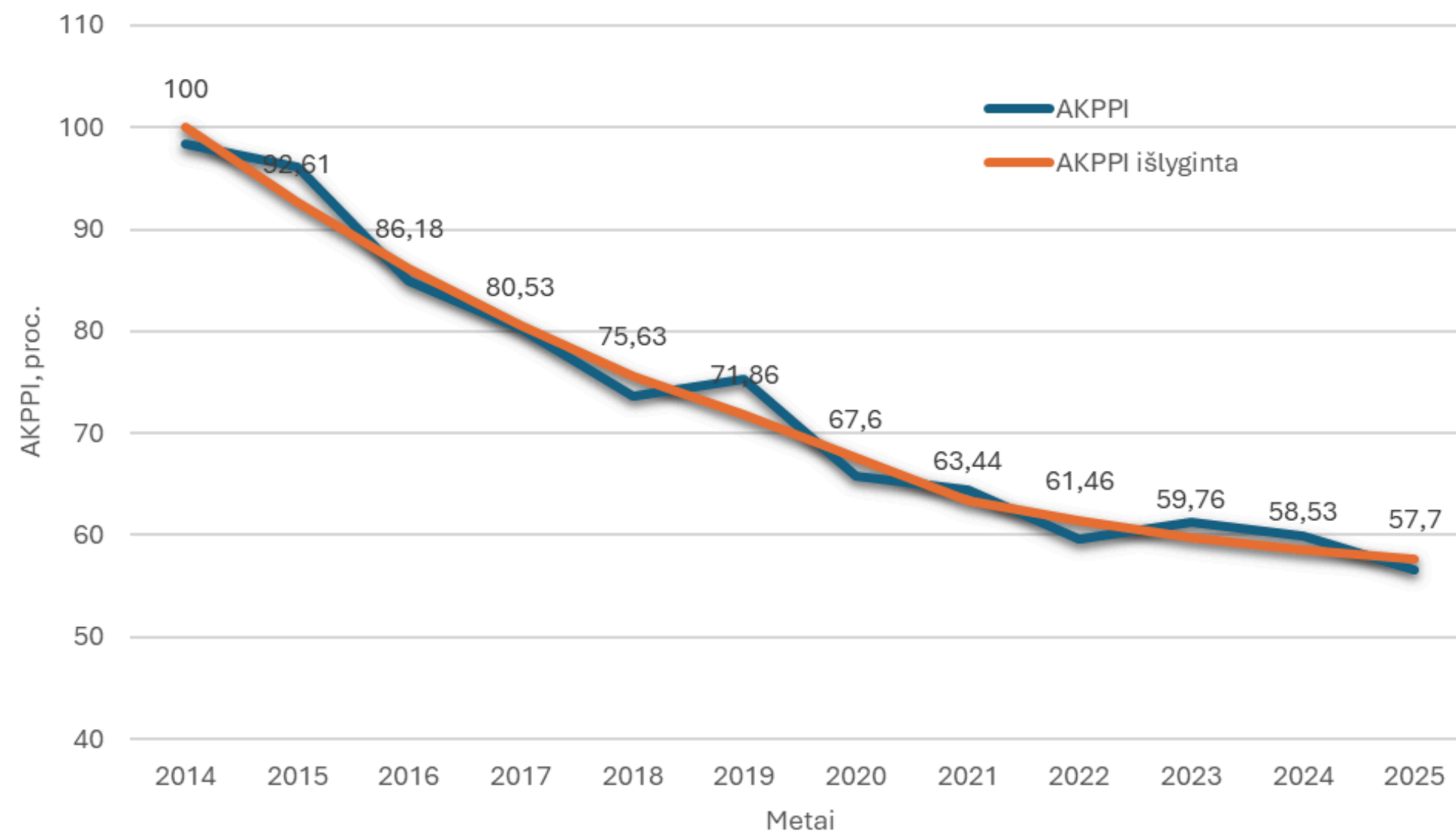


Lietuvos AKPPI reikšmių dinamika 2000-2025 m. laikotarpiu.

# AKPPI pokyčiai vidutinės trukmės laikotarpiu (2014-2025 m.)

Analizuojant 2014–2025 m. laikotarpį, nustatyta, kad AKPPI reikšmės **per 12 metų sumažėjo daugiau nei 40 proc.** Šis laikotarpis pasižymi nuoseklesne ir tolygesne populiacijų mažėjimo dinamika, lyginant su ilgesniu laikotarpiu, kuriame buvo stebimi didesni svyravimai.

Didžiausias metinis sumažėjimas fiksuotas 2015–2016 m., o kai kuriais metais (pvz., 2018–2019 m. ir 2022–2023 m.) stebėti nedideli laikini populiacijų pagausėjimai. Nepaisant šių svyravimų, bendra tendencija išlieka aiškiai neigiama.



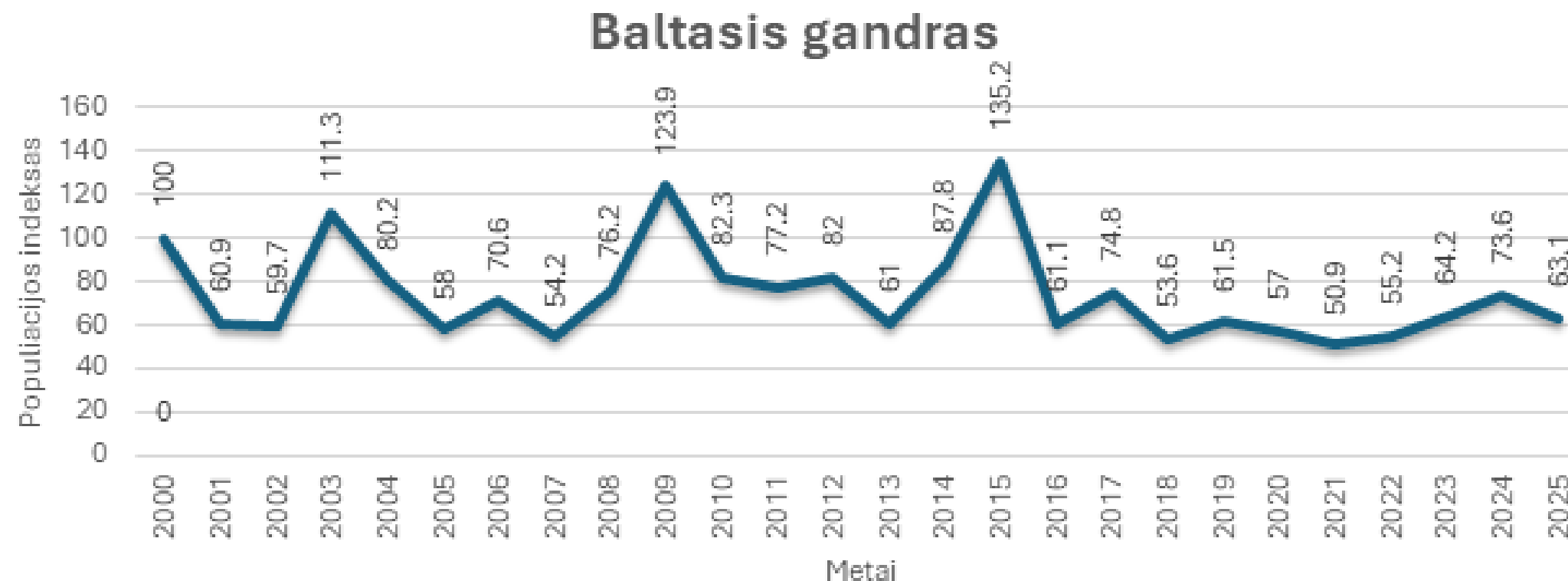
Lietuvos AKPPI reikšmių dinamika 2014-2025 m. laikotarpiu.

# AKPPI rūšių populiacijų būklės analizė skirtingais laikotarpiais

Populiacija vertinama kaip stabili, tačiau nuo 2014 m. reikšmingai mažėja (~3,7% per metus).

Baltojo gandro veisimosi buveinės: atviras ar kaimo tipo urbanizuotas kraštovaizdis. Lizdus suka senuose medžiuose, ant pastatų, statinių, specialiai įrengtų platformų.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** pievų vertimas ariamomis žemėmis, buveinių praradimas dėl melioracijos, sumažėjęs atvirų šlapių teritorijų plotas.



## Baltasis gandras (*Ciconia ciconia*)

Roberto Akstino nuotrauka

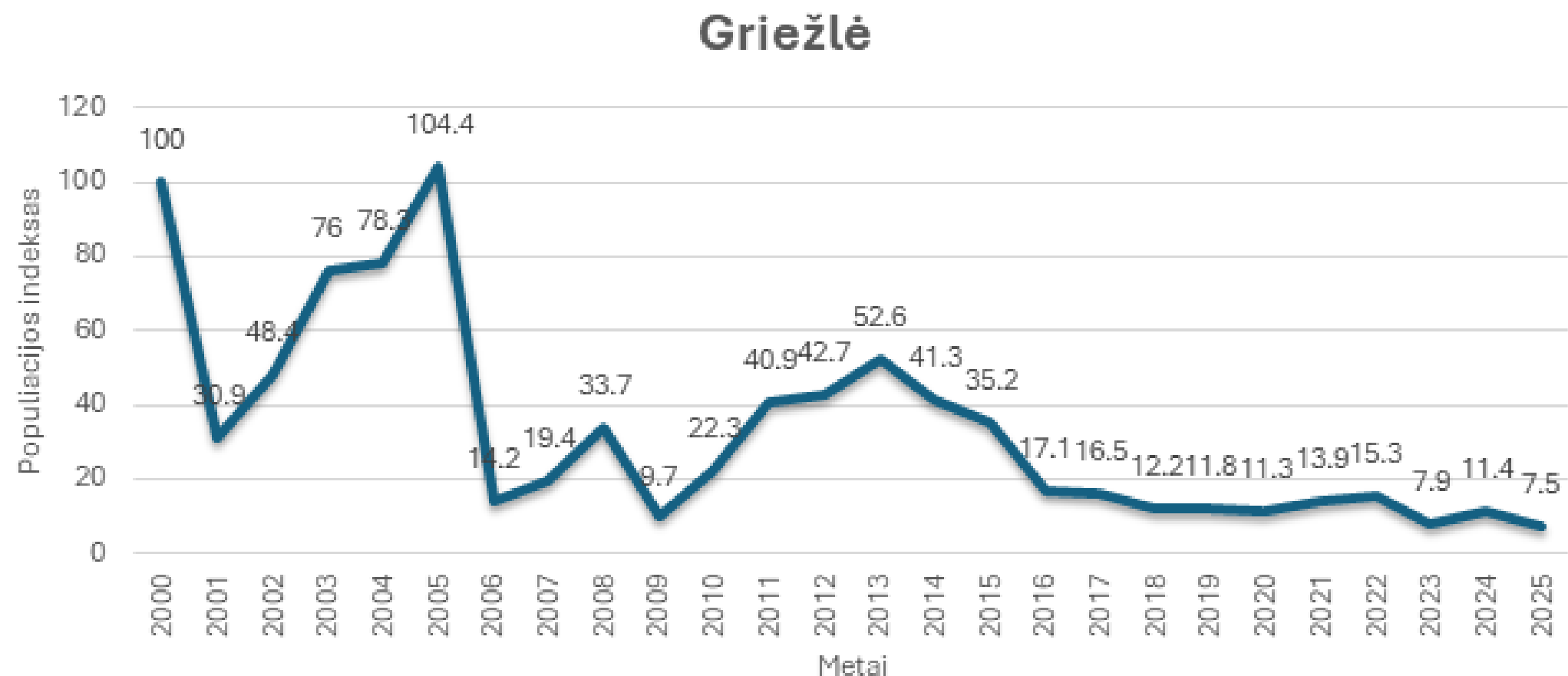


# Griežlė (*Crex crex*)

Populiacija ilguoju laikotarpiu (2000–2025 m.) vidutiniškai mažėjo 2,17 % per metus. Nuo 2014 m. mažėjimas tapo reikšmingas (~11,3 % per metus), nors 2023–2024 m. fiksuotas 8,7 % padidėjimas.

Griežlės veisiasi atviraime agrariniame kraštovaizdyje – pievose, ganyklose ir drėgnose vietovėse >1 ha, lizdai žemėje.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** ankstyvas šienavimas, pievų naikinimas, melioracija, nepalankios šienavimo technologijos, bendras žemės ūkio intensyvinimas.



Renato Jakaičio nuotrauka

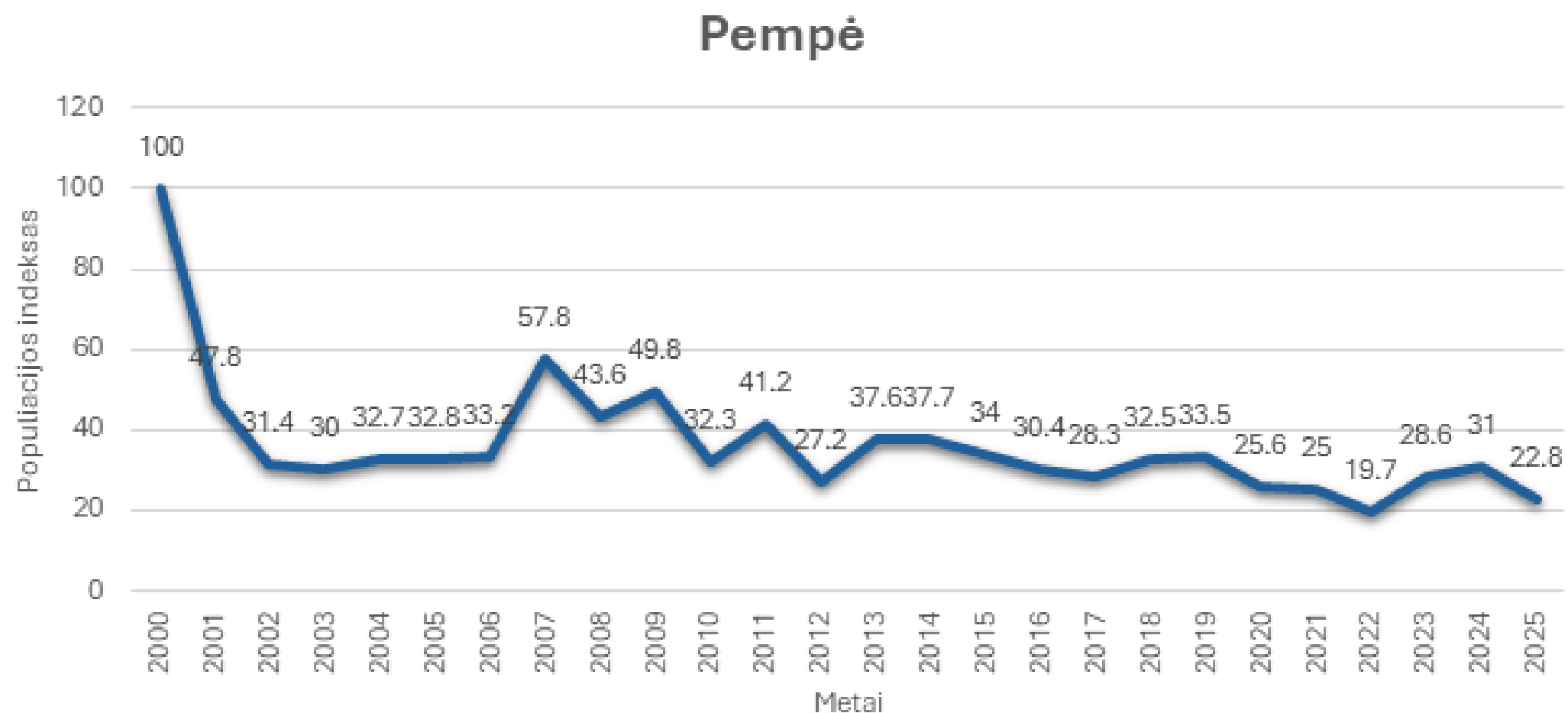


# Pempė (*Vanellus vanellus*)

Populiacija mažėjo nežymiai, tačiau nuo 2014 m. nykimas tapo statistiškai reikšmingas – apie 4,4 % per metus.

Pempės peri atvirame kraštovaizdyje – pievose, ariamosiose žemėse ar pelkėse šalia vandens, lizdai žemėje.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas, dirvų ir pievų sausinimas, kultūrinimas ir pavasariniai žemės darbai.



Irinės Baltrūnienės nuotrauka

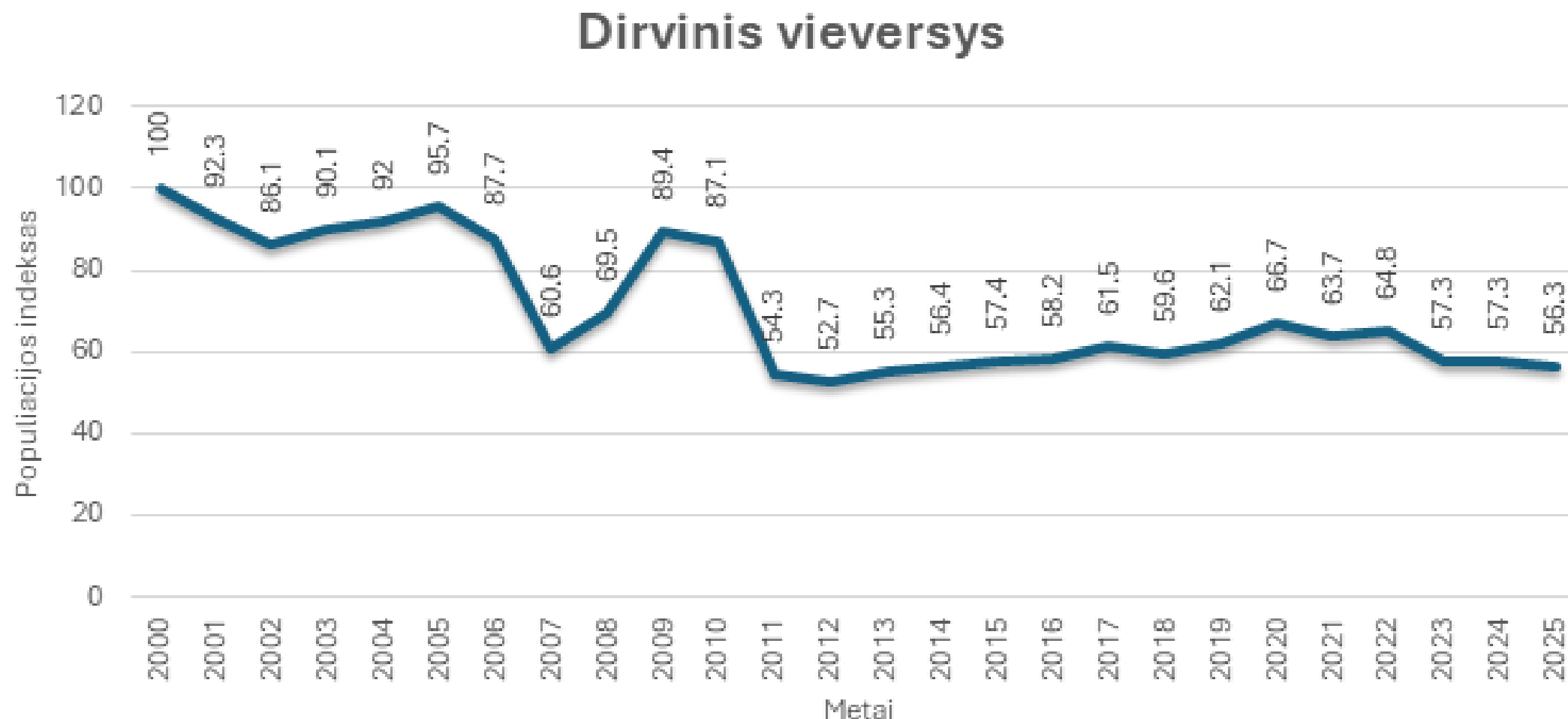


# Dirvinis vieversys (*Alauda arvensis*)

Populiacija ilgalaikėje perspektyvoje mažėjo vidutiniu greičiu (~2,1 % per metus), tačiau nuo 2014 m. situacija pagerėjo ir populiacija vertinama kaip stabili.

Dirviniai vieversiai peri atvirame kraštovaizdyje – pievose ir ariamosiose žemėse, dažniausiai duobutėse iš žolių.

**Svarbiausios nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas, maisto trūkumas ariamosiose žemėse, pesticidų poveikis.



Rimvydo Alšausko nuotrauka

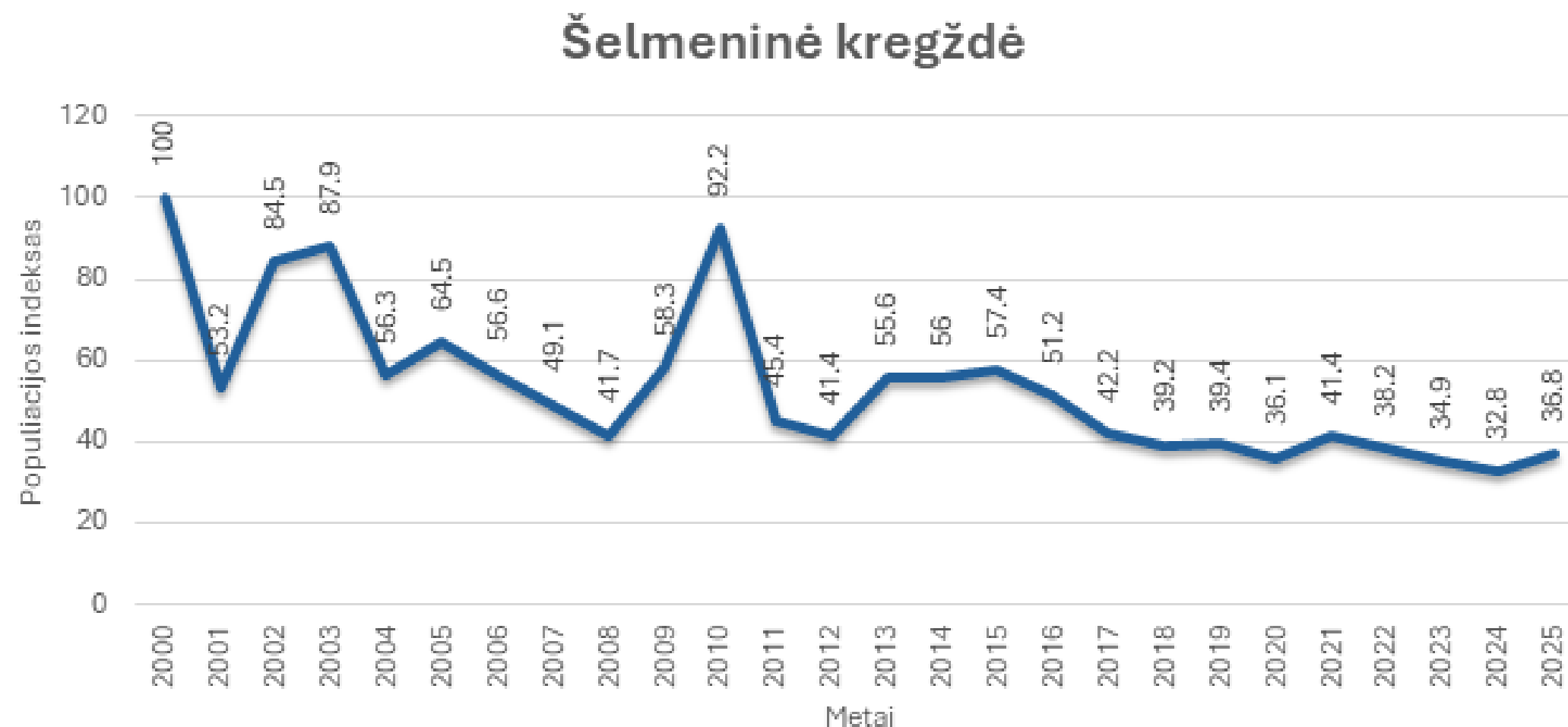


# Šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*)

Populiacija mažėjo vidutiniu tempu, apie 3,2 % per metus, o nuo 2014 m. mažėjimas tapo spartesnis (~4,4 % per metus) – mažėjimo tendencija pastaraisiais metais stiprėja.

Veisiasi pusiau atvirame agrariniame kraštovaizdyje, dažniausiai pastatuose su gyvulininkystei skirtais ūkiniais pastatais.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** užsandarinami pastatai, mažėjančios vabzdžių populiacijos, mėsinių ir pienukystės ūkių mažėjimas.



Rimvydo Alšausko nuotrauka

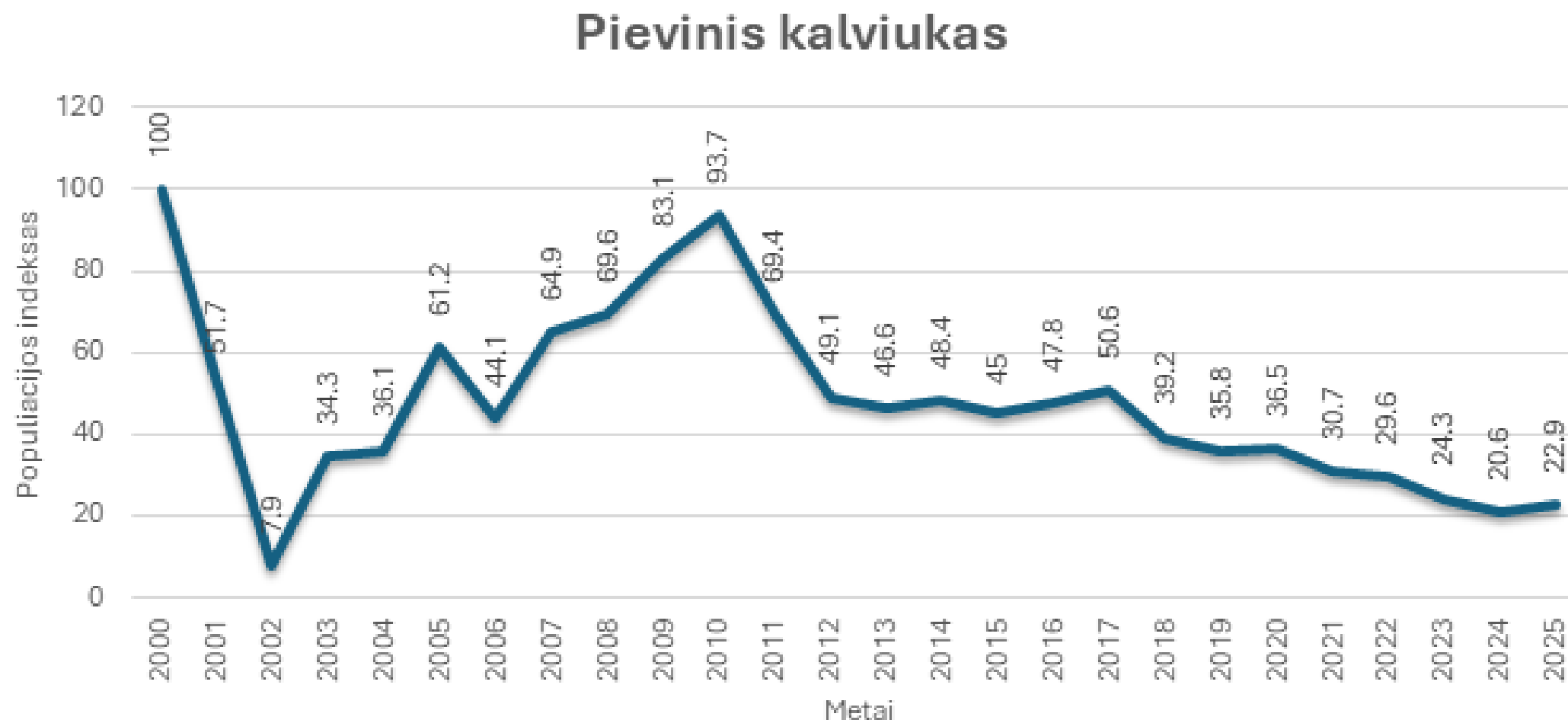


# Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*)

Populiacija mažėjo nežymiai (~2,3 % per metus), o nuo 2014 m. mažėjimas tapo spartesnis (~7,85 % per metus) ir statistiškai reikšmingas.

Veisiasi pusiau atvirame ir atvirame agrariniame kraštovaizdyje – pievose, sausinimo grioviuose, retai aukštapelkėse; lizdai – duobutės žemėje po žolių kupsteliu.

**Svarbiausi nykimo veiksniai:** pievų suarimas, drėgnų buveinių mažėjimas, mėsinės ir pieninės gyvulininkystės ūkių skaičiaus mažėjimas.



Rimvydo Alšausko nuotrauka

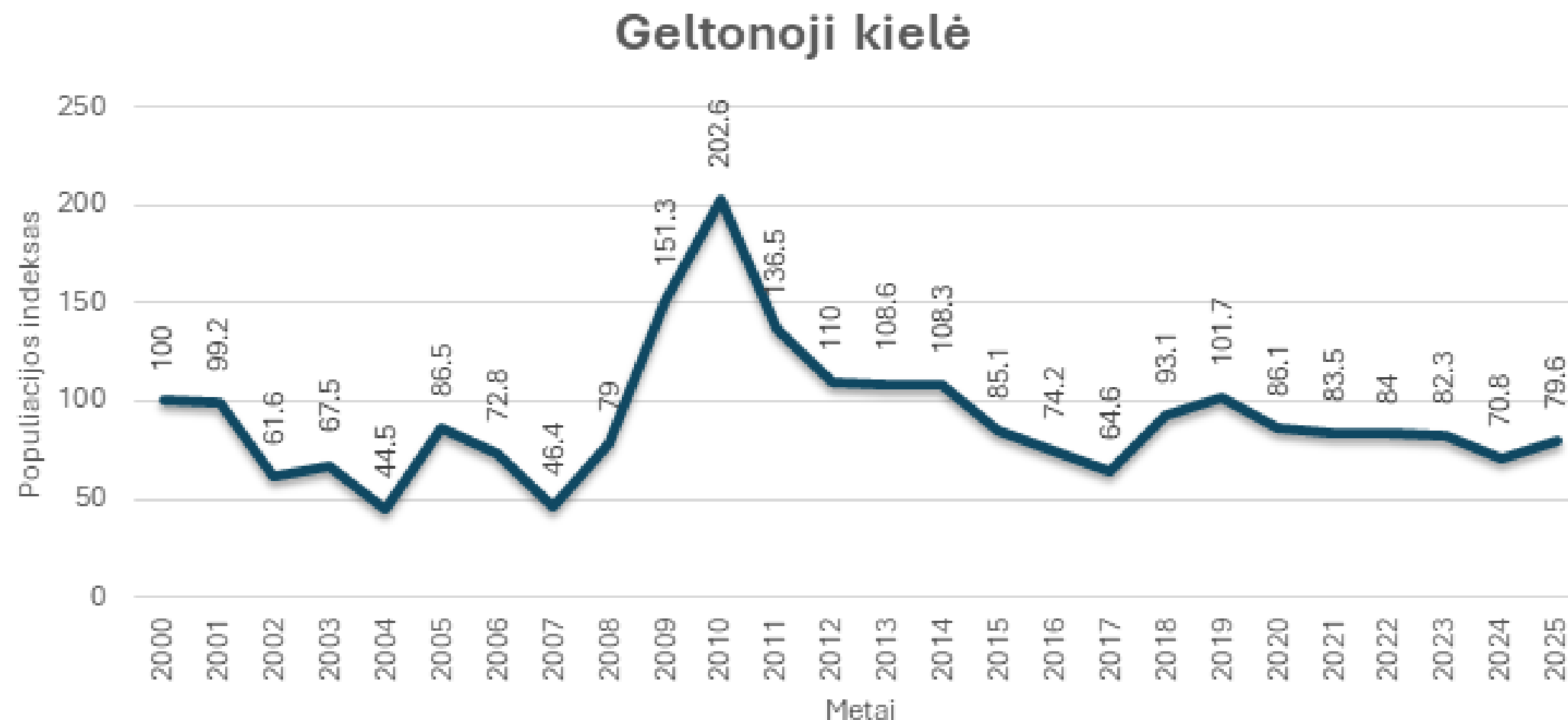


# Geltonoji kielė (*Motacilla flava*)

Populiacija nebuvo statistiškai reikšmingai kintanti, o 2014–2025 m. laikotarpiu vertinama kaip stabili.

Veisiasi pusiau atvirame ir atvirame agrariniame kraštovaizdyje: pievose, pelkėse ir sausinimo grioviuose, lizdą suka ant žemės duobutėje – dažniausiai po žolių kupsteliu.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas, pievų suarimas, sausinimas, gyvulininkystės ūkių mažėjimas, maisto trūkumas.



Šarūnės Noreikaitės nuotrauka

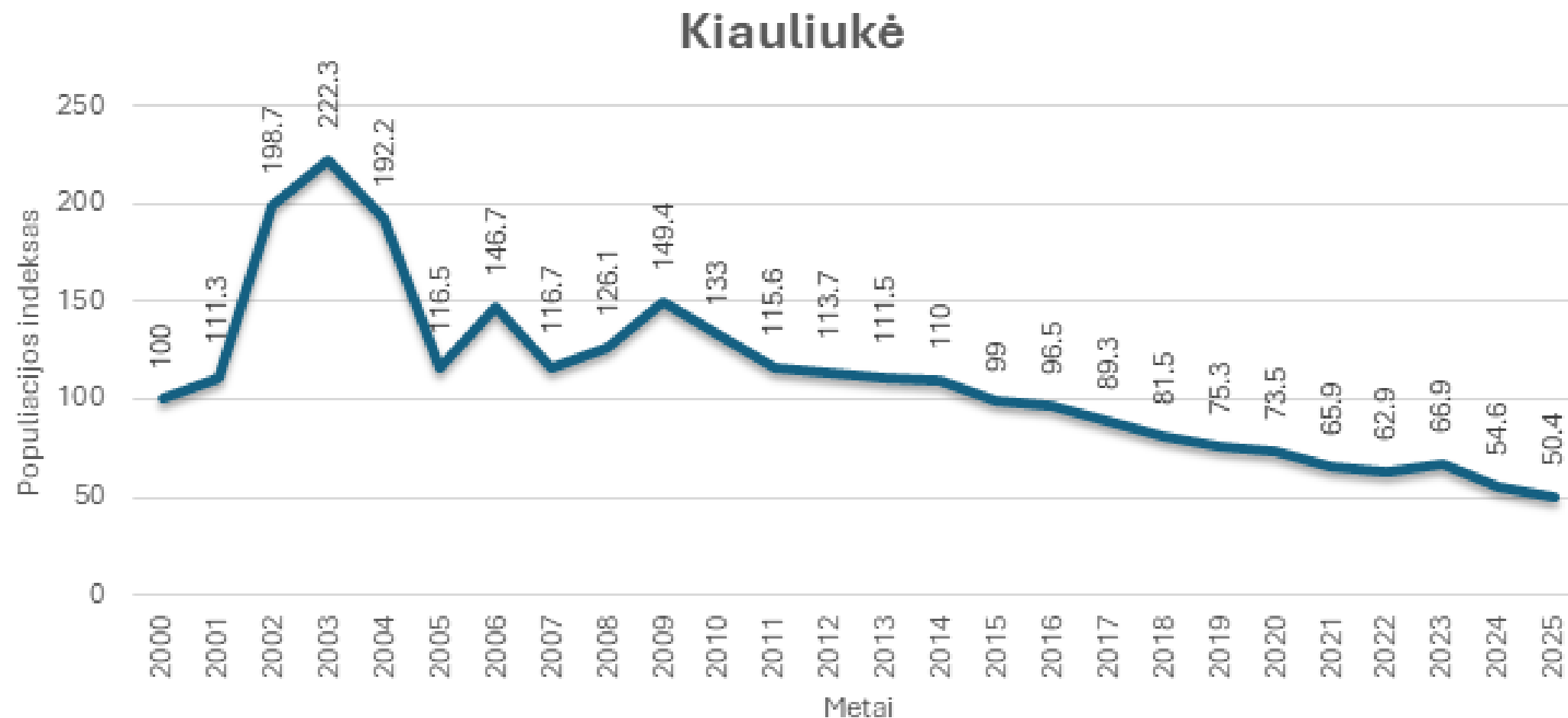


# Kiauliukė (*Saxicola rubetra*)

Nuo 2000 m. stebima kiauliukės populiacijos mažėjimo tendencija, o nuo 2014 m. ji tapo spartesnė (~6,4 % per metus).

Lizdus suka žemėje, dažniausiai ant pievų ar šlapynių, kur veisimosi teritorijoje svarbūs keli aukštesni objektai, ant kurių kiauliukės tūpinėja.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas (pievų suarimas, sausinimas), maisto trūkumas.



Rimvydo Alšausko nuotrauka

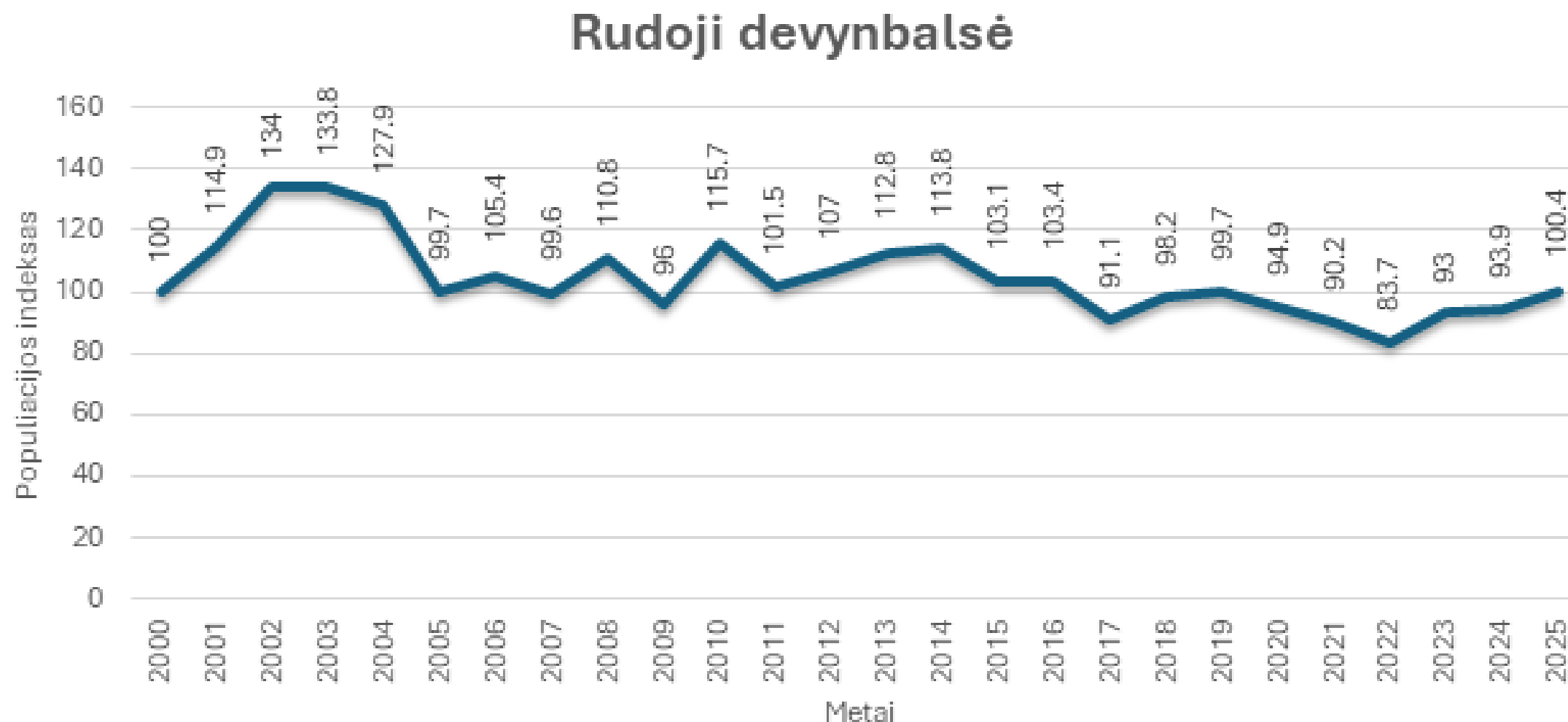


# Rudoji devynbalsė (*Sylvia communis*)

Populiacija ilgą laiką buvo stabili, bet nuo 2014 m. pradėjo mažėti (~1,3 % per metus).

Buveinės ypatumai: atviras ar pusiau atviras agrarinis kraštovaizdis su krūmais, krūmuotomis pievomis, kaimiškomis sodybomis, apleistais sodais ir grioviais su aukšta augalija. Lizdus suka krūmuose ar aukštose žolėse.

**Pagrindinės nykimo priežastys** siejamos su krūmynų naikinimu, plėšrūnų, ypač naminių kačių poveikiu, vabzdžių populiacijų mažėjimu.



Dalios Račkauskaitės nuotrauka



# Paprastoji medšarkė (*Lanius collurio*)

Populiacija ilgą laiką mažėjo nežymiai, bet nuo 2014 m. pradėjo sparčiai mažėti (~8,7% per metus).

Lizdus suka dažniausiai krūmuose pusiau atvirame agrariniame kraštovaizdyje su krūmų grupėmis, gyvatvorėmis ir apleistais sodais.

**Svarbiausi nykimo veiksniai:** žemės ūkio intensyvėjimas, melioracijos griovių rekonstrukcija, kraštovaizdžio elementų šalinimas ir mineralinio azoto poveikis maisto prieinamumui.



Arūno Čerkausko nuotrauka

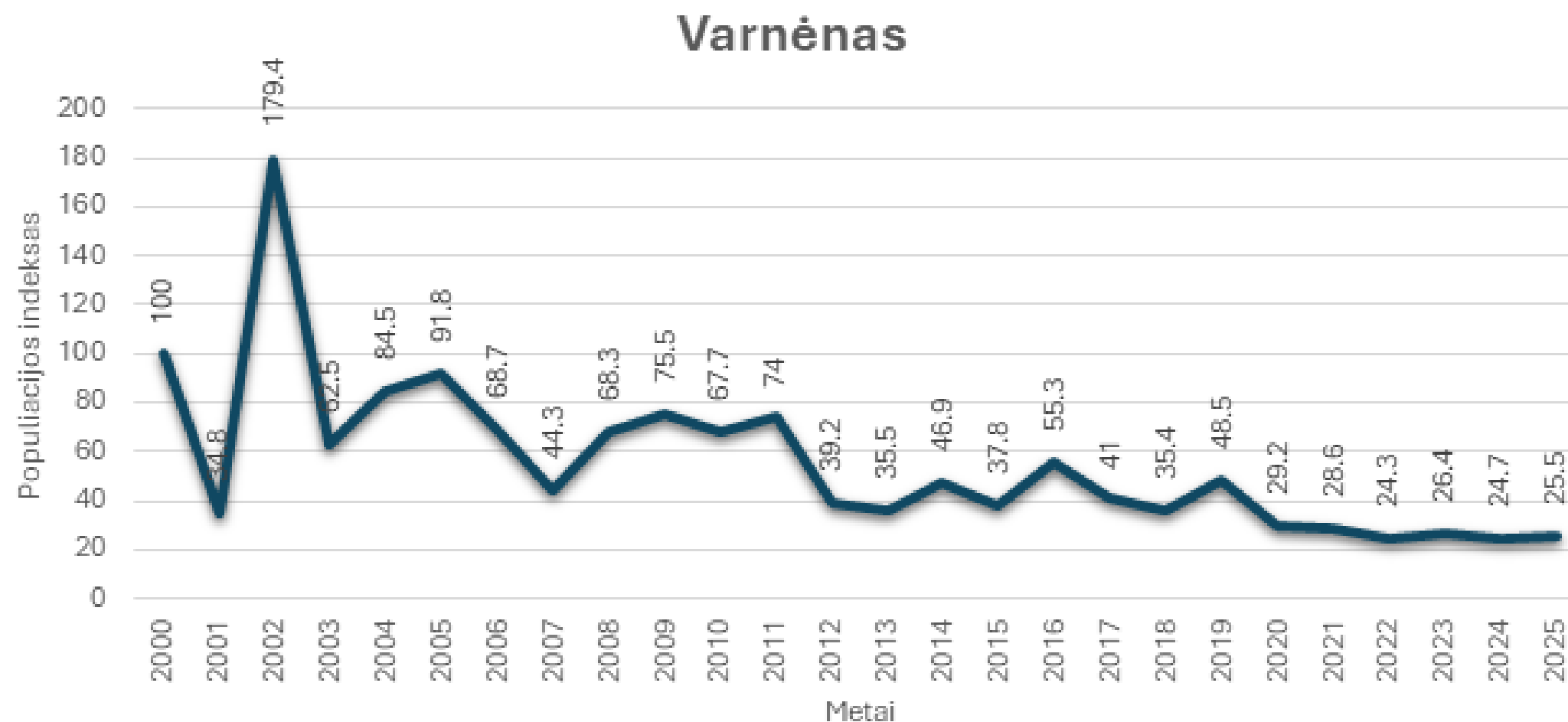


# Varnėnas (*Sturnus vulgaris*)

Populiacija ilgą laiką mažėja vidutiniu tempu (~5–6,6 % per metus), pastaraisiais metais mažėjimas stiprėja.

Varnėno veisimosi buveinės – pusiau atviras ir atviras agrarinis kraštovaizdis su pievomis, kaimiškos gyvenvietės ir inkilai. Lizdus suka inkiluose arba natūraliose uoksuose.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas, pievų bendro ploto ir sklaidos mozaikiškumo ir lauke laikomų gyvulių skaičiaus sumažėjimas.



Gedimino Petkaus nuotrauka



# Karklažvirblis (*Passer montanus*)

Populiacija Lietuvoje iš esmės laikoma stabilia (~2,4 % mažėjimo per metus), tačiau skirtingais metais fiksuoti reikšmingi gausos svyravimai ir vietomis populiacija laikinai padidėdavo.

Veisiasi pusiau atvirame agrariniame kraštovaizdyje su kaimiškėmis sodybomis, senais sodais, pavieniais medžiais ir giraitėmis, kur randa inkilus.

**Svarbiausios nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas – labiausiai – pesticidų naudojimo poveikyje sumažėjusios galimybės rasti pakankamai bestuburių ir laukinių augalų sėklų.



Manto Miliausko nuotrauka

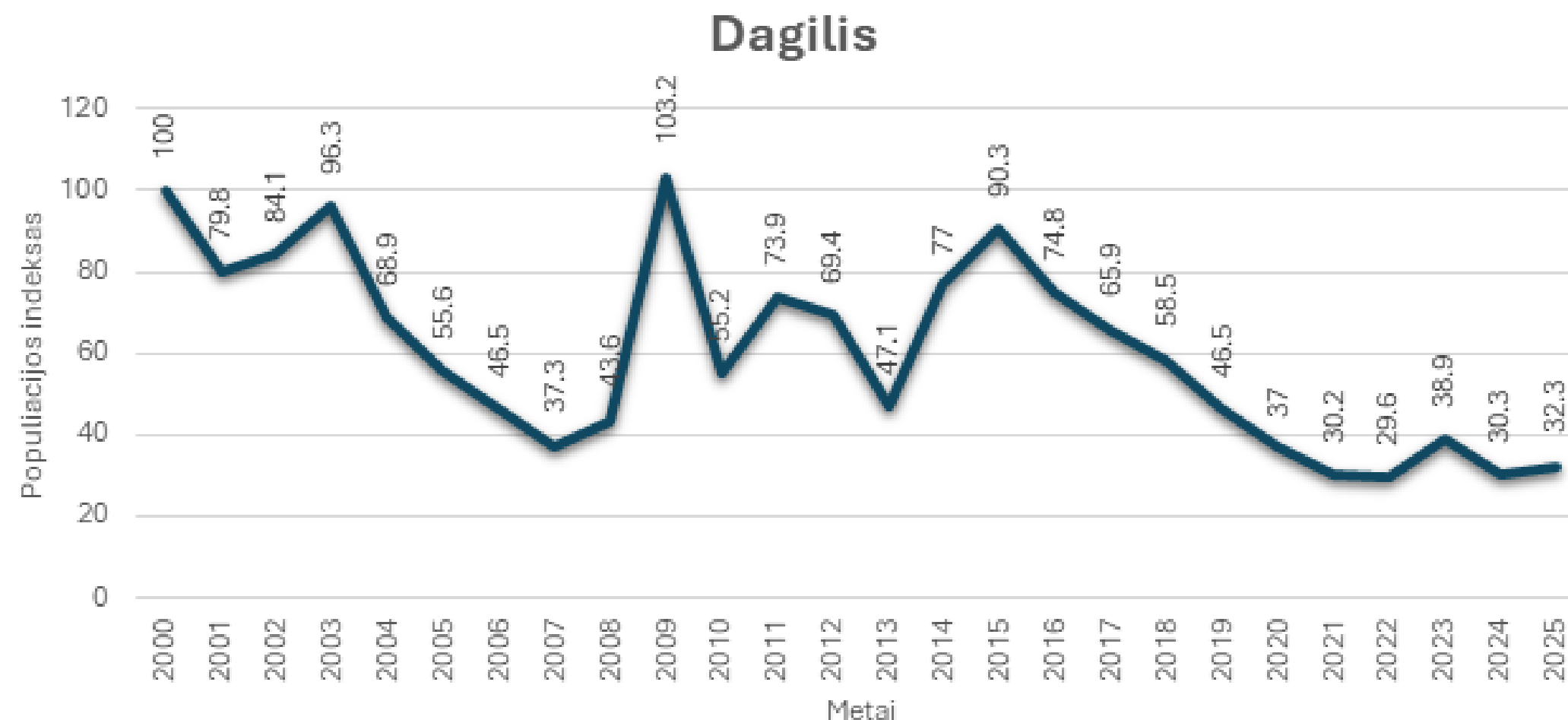


# Dagilis (*Carduelis carduelis*)

Dagilio populiacija Lietuvoje rodo ryškią mažėjimo tendenciją ir didelę gausos variaciją – tai viena sparčiausiai nykstančių rūšių, per tyrimų laikotarpį sumažėjusi 60 %.

Lizdus suka pavieniuose ar palaukės medžiuose, maistą renka ant žemės bei medžių lajose.

**Svarbiausios nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas, pesticidų naudojimas, dėl kurių mažėja vabzdžių ir laukinių augalų sėklų gausa, svarbi dagilių mitybai tiek veisimosi metu, tiek žiemą.



Šarūnės Noreikaitės nuotrauka

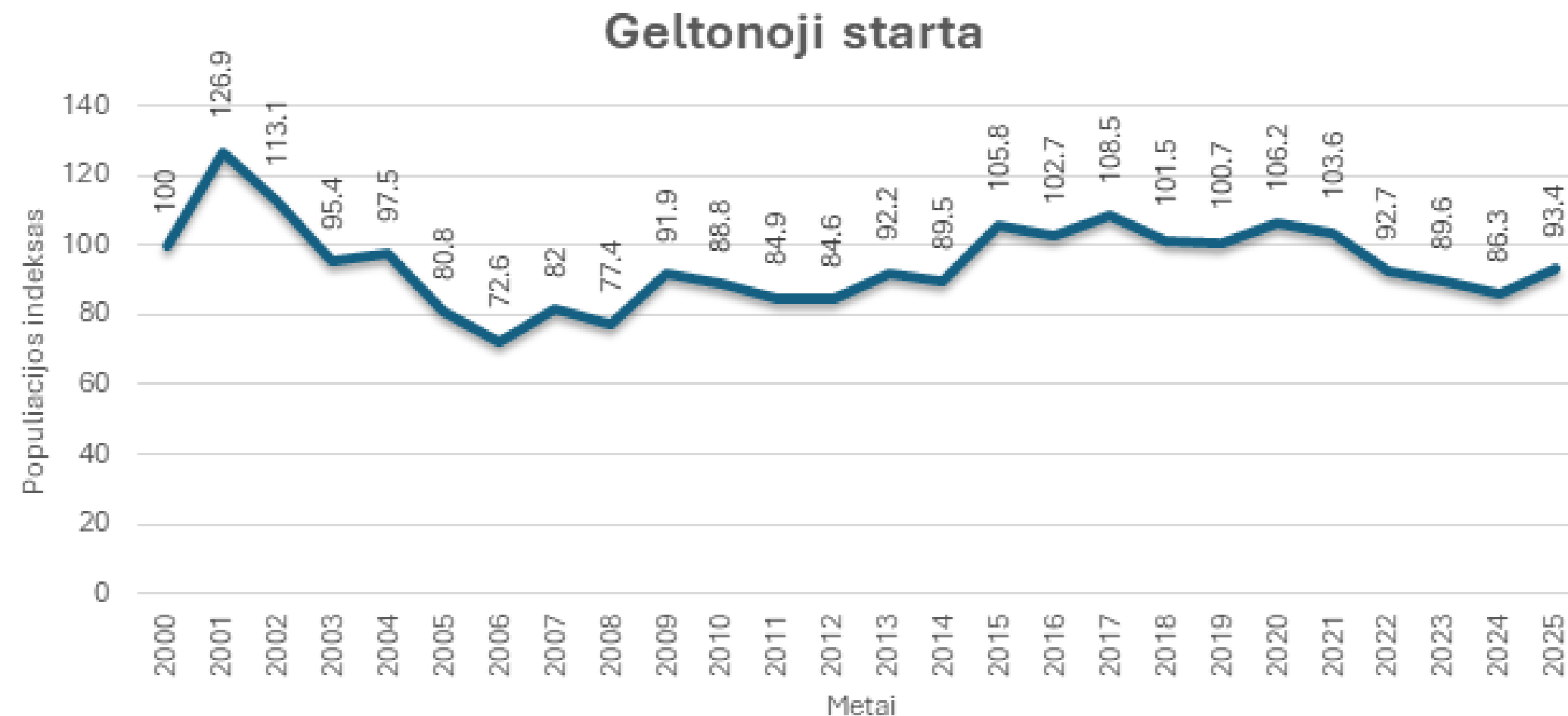


# Geltonoji starta (*Emberiza citrinella*)

2000–2025 m. vietinė geltonosios startos populiacija statistiškai buvo stabili, o pastarąjį dešimtmetį stebimas nedidelis gausos padidėjimas.

Veisiasi pusiau atviraime agrariniame kraštovaizdyje: pamiškėse, giraitėse, medžių ar krūmų grupėse, lizdus suka ant žemės arba žemai ant sumedėjusių augalų šakų.

**Pagrindinės nykimo priežastys:** žemės ūkio intensyvinimas – pesticidų naudojimas, dėl kurio mažėja maisto šaltiniai (bestuburiai ir laukinių augalų sėklos), bei agrarinio kraštovaizdžio elementų naikinimas.



Vytauto Valukonio nuotrauka



# Apibendrinimas

- **Bendra rūšių būklė.** Pastaraisiais metais daugumos AKPPI rūšių vietinės populiacijos Lietuvoje mažėja. Ilguoju laikotarpiu (2000–2025 m.) 5 rūšių populiacijos mažėjo statistiškai reikšmingai, 5 išliko stabilios, o 4 rūšių gausos svyravimai neleidžia daryti patikimų išvadų.
- **Vidutinės trukmės pokyčiai.** 2014–2025 m. laikotarpiu situacija prastėja – net 12 rūšių populiacijų mažėja statistiškai reikšmingai. Iš jų 6 rūšys mažėja vidutiniu greičiu, o 5 – labai sparčiai (griežlė, pievinis kalviukas, kiauliukė, paprastoji medšarkė ir dagilis). Tik dviejų rūšių populiacijos išlieka stabilios, o vienintelė rūšis, išlaikanti stabilumą abiem laikotarpiais, yra geltonoji starta. Nei vienos rūšies populiacija nedidėja.
- **AKPPI pokyčiai.** Per 2000–2025 m. AKPPI sumažėjo 53,3 % (statistiškai reikšminga). Sparčiausias mažėjimas fiksuotas po 2014 m. – 2014–2025 m. laikotarpiu populiacijos sumažėjo 34,9 %.
- **Mažėjimo tempai.** Vidutinis populiacijų mažėjimo greitis ilguoju laikotarpiu siekė 2,7 % per metus, o 2014–2025 m. padidėjo iki 4,2 % per metus. 2023–2024 m. stebėtas laikinas indekso padidėjimas, tačiau 2025 m. reikšmė vėl sumažėjo.

# Padėka

Norime nuoširdžiai padėkoti įprastų paukščių apskaitų vykdytojams, kurių indėlis yra esminis užtikrinant ilgalaikę duomenų rinkimo tęstinumą ir kokybę.

Jų dėka turime galimybę vertinti agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų būklės pokyčius Lietuvoje.

## **Šiuo metu paukščių apskaitas vykdo šie tyrėjai:**

Giedrė Adomaitytė, Vidmantas Adomonis, Robertas Akstinas, Ginta Ambražaitė, Audrius Antanavičius, Džiugas Anuškevičius, Jonas Arbačiauskas, Andrė Bakanavičienė, Remigijus Bakanavičius, Dainius Baronas, Barbora Boguševičiūtė, Modestas Bružas, Liudas Būčys, Arūnas Čerkauskas, Larisa Dmitrijeva, Eugenijus Drobėlis, Andrejus Gaidamavičius, Daina Gailiūšaitė, Lina Galatiltė, Arnas Gedvilas, Lilija Ivanovienė, Austėja Jasinskytė-Eidėjienė, Kęstutis Jarmalavičius, Vygantas Karnauskas, Marius Karlonas, Antanas Kasparavičius, Justina Kuliešė, Petras Kurlavičius, Ignas Krasauskas, Gvidas Laukaitis, Tedas Laurinaitis, Renata Mackevičienė, Marijonas Mackevičius, Simonas Minkevičius, Vaiva Narušienė, Armandas Naudžius, Šarūnė Noreikaitė, Daiva Norkūnienė, Nerijus Padleckis, Laurynas Palaitis, Eglė Pakšytė, Gediminas Petkus, Miglė Slėnytė-Pliadė, Žydrūnas Preikša, Gintaras Riauba, Elena Rimkutė, Grita Skujienė, Asta Stapulionytė, Birutė Stukė, Ginta Svirskienė, Jolanta Šabūnaitė, Irmantas Šalaševičius, Mindaugas Šeškus, Povilė Šlepetytė, Eglė Širvytė, Jonas Šiurys, Laimonas Šniaukšta, Kamilė Šoblinskė, Talvydas Špiliauskas, Rugilė Trumpytė, Irmina Vaičiūnaitė, Kamilė Vasarevičiūtė, Ieva Verseckaitė.